

О‘QUVCHILARDA IJODIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH

*Jizzax davlat pedagogika universiteti,
Pedagogika-psixologiya va musiqa yunalishlarida
Masofaviy ta’lim kafedrasi stajor o’qituvchisi
Xasanova Shodiya Zafar qizi
Tasviriy san’at va muxandislik grafikasi
1201-22 guruh talabasi
O’razboyev Sobirjon*

Annatatsiya

Ushbu maqola ta’lim sifati va samaradorligini oshirish shu bilan birga ijodkorlikka undovchi daslatimiz tomonida olib borilayotgan siyosatning ustuvor yo’nalishlardan biri ekanligi va ijodkorli, fikrlash haqida gapiriladi. Maqolada ta’limda ijodkor shaxsning qanday xususiyatga ega ekanligi, qobiliyatlari haqida ma’lumotlar berilgan.

Аннотация

В данной статье говорится о том, что повышение качества и эффективности образования является одним из приоритетных направлений политики, проводимой на стороне нашей инициативы по поощрению творчества, и о творческом мышлении. В статье представлена информация о характеристиках и способностях творческой личности в образовании.

Abstract

This article talks about the fact that improving the quality and efficiency of education is one of the priority directions of the policy being carried out on the side of our initiative to encourage creativity, and about creative thinking. The article provides information about the characteristics and abilities of a creative person in education.

Kalit so’zlar: Ijodkorlik, ijodiy faoliyatni shakillantirish, o’z-o’zini tarbiyalash, kreativlik, fikr, idrok, ong, sezgi.

Ключевые слова: Творчество, формирование творческой активности, самовоспитание, творчество, мышление, восприятие, сознание, интуиция.

Key words: Creativity, formation of creative activity, self-education, creativity, thought, perception, consciousness, intuition.

Yuqoro sinflarda bolalarning ijodiy rivojlanishining ishlab chiqilgan psixologik tamoyillari biz uchun alohida maqsadga ega. Yuqori maktab yoshidagi bolalar badiiy ijod qilishni juda yaxshi ko’radilar. Bu bolaga o’z shaxsiyatini eng to’liq erkin shaklda ochib berishga imkon beradi. Barcha badiiy faoliyat faol tasavvurga, ijodiy fikrlashga asoslanadi. Ushbu funktsiyalar bolaga dunyoning yangi, g’ayrioddiy ko’rinishini

beradi. Ular tafakkurni, xotirani rivojlantirishga hissa qo'shadi, uning individual hayotiy tajribasini boyitadi, bu esa tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Katta maktab yoshi – bu bolaning hayotidagi muhim o'zgarishlar davri, bu maktabga qabul qilish paytiga qarab belgilanadi, bu taxminan 9-10 yoshdan 12-14 yoshgacha bo'lgan davr. Ushbu davrda bolaning jismoniy va psixofiziologik rivojlanishi sodir bo'lib, tizimli ravishda o'rganish imkoniyatini beradi. Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish samaradorligi, asosan, vazifa tuzilgan materialga bog'liq. Yuqori sinf darsliklarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, ulardagi ijodiy vazifalar asosan "shartli ijodiy" bilan bog'liq bo'lib, uning mahsuli insholar, bayonotlar, rasmlar, hunarmandchilik va hk. Ba'zi vazifalar talabalarning intuitivligini rivojlantirishga qaratilgan; bir nechta javob variantlarini topish, qarama-qarshiliklarni bartaraf etishni talab qiladigan ijodiy topshiriqlar maktablarda qo'llaniladigan dasturlarning hech biri tomonidan taqdim etilmaydi. Taklif etilayotgan vazifalar kichik o'quvchilarning ijodiy faoliyatida intuitiv protseduralarga asoslangan usullardan foydalanishni o'z ichiga oladi (masalan, variantlarni sanash usuli, morfologik tahlil, o'xshashlik va boshqalar). Modellashirish, resursga yondoshish, xayol qilishning ba'zi usullari faol qo'llaniladi. Ammo dasturlarda ushbu usullardan foydalangan holda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini maqsadli rivojlantirish ko'zda tutilmagan.

Ayni paytda, maktab o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini samarali rivojlantirish uchun usullardan foydalanish ijodkorlikning algoritmik usullaridan foydalanish bilan birlashtirilishi kerak. Adabiyotni tahlil qilish asosida (G.S. Altshuller, V.A.Buxvalov, A.A.Gin, M.A.Danilov, A.M. Matyushkin va boshqalar) ijodiy vazifalarga qo'yiladigan quyidagi talablarni ajratish mumkin:

- Ochiqlik (muammoli vaziyat yoki ziddiyatning mazmuni);
- Shartning tanlangan ijod usullariga muvofiqligi;
- Turli xil echimlarni topish imkoniyati;
- Hozirgi rivojlanish darajasini hisobga olgan holda;
- Talabalarning yosh xususiyatlarini hisobga olish.

Ijodiy vazifalar tizimi uchun tarkibni tanlashda ikkita omil hisobga olindi:

1. Kichik maktab o'quvchilarining ijodiy faoliyati asosan jamiyat tomonidan hal qilingan muammolar bo'yicha amalga oshiriladi,

2. Yuqori maktab predmetlari mazmunining ijodiy imkoniyatlari.

Zamonaviy tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, bolalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishning eng muhim pedagogik shartlari quyidagilardir:

- Faoliyatning mohiyatini o'zgartirish;
- Bolalarning ta'lim faoliyatida xayrixohlik muhiti;
- Jamoaning shakllanishi.

Badiiy va ijodiy faoliyatni tashkil qilishda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro ta'sir strategiyasini tanlash muhimligini esga olish lozim. Amalda, tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, o'zaro ta'sir strategiyasini tanlashda odatda ikkita usul qo'llaniladi:

- tashqi tomondan rivojlanish, shaxsning ichki dunyosiga aralashish sifatida, unga ishlab chiqilgan usullar, faoliyat normalari va xatti-harakatlarini yuklash;
- faollik, mustaqillik, mas'uliyatni rag'batlantirish, shaxsga hurmat ko'rsatish, unga xos bo'lgan imkoniyatlarni ochib berish, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish kabi ichki tomondan rivojlanish.

Ijodkor kishiga xos bo'lgan bu xususiyatlar faqat demokratik muloqot uslubi tufayli shakllanadi. Bunday holda, o'qituvchi insonning individual xususiyatlarini, uning tajribasini, ehtiyojlari va imkoniyatlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladi, shuningdek, u baholashda ob'ektiv, bolalar bilan aloqada ko'p qirrali va tashabbuskor bo'lishi kerak. Eng samarali – bu ijodiy faoliyatga qo'shma ehtirosga asoslangan muloqot. Ushbu uslubning asosini o'qituvchining yuqori professionalligi tashkil etadi. Zero, ijodiy izlanishga bo'lgan ishtiyoq nafaqat kommunikativ faoliyat natijasidir, balki umuman ko'proq darajada pedagogik faoliyatga bo'lgan munosabat natijasidir. Ko'pgina o'qituvchilarning fikriga ko'ra, maktab o'quvchilarining badiiy va ijodiy faoliyatini tashkil qilishning eng muhim sharti – bu nafaqat qiziqishni, nostandart echimlarga bo'lgan didni, ahamiyatsiz fikrlash qobiliyatini rivojlantirish bilan emas, balki yangi va g'ayrioddiy narsalarni idrok etishga tayyorlikni rivojlantirish, ulardan foydalanish va amalga oshirish istagi bilan yaratilgan ijodiy muhitni yaratishdir.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, yuqori sinf ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun turli shart-sharoitlarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Buning uchun ta'lim talablarini aniqlash va shu talablar asosida uning ustuvor qo'nalishlarini izlanuvchi ta'lim, muammoli vaziyatlar yaratish va ta'limga texnologik yondashuv asosida tashkil etilishi o'quvchilar ijodiy faoliyatini rivojlantirishning samaradorligiga zamin tayyorlaydi. Yuqori sinf o'quvchilar bilim olishining poydevori hisoblanar ekan, mazkur sinfdan boshlab, o'quvchilarda ijodiy faoliyatni rivojlantirishni taqozo etadi. Shunday ekan o'quvchilarda ijodkorlik, ijodiy faoliyatni rivojlantirish lozimligi kun tartibidagi muammo bo'lib qoldi. Zero, yuqori sinf o'quvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirishda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini e'tiborga olish, ta'limni samarali tashkil etishda darslarni noan'anaviy tarzda o'tkazish, darslarda innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirish ularni har tomonlama yetuk bo'lishiga xizmat qiladi.

Фойдаланилган адабиётлар рo'yxати

1. Alieva E.G. Ijodiy qobiliyat va uning rivojlanish shartlari // Ta'lim faoliyatini psixologik tahlil qilish M.: IPRAN. 1991.
2. JDPU o'qituvchisi Ma'murova Malohat Mansur qizi // Inson Psixikasining ilmiy tadqiqot metodlari
3. Vygotskiy L.S. Ta'lim psixologiyasi // Psixologiya: klassik asarlar. № 3. - M., 1996.
4. Ponomarev Ya.A. Ijodiy fikrlash psixologiyasi.- M., 1960
5. JDPU pedagogika-psixologiya va musiqa yunalishlarida masofaviy ta'lim kafedasi o'qituvchisi Ravshanova G.A// O'quvchilarning kreativ fikrash qobiliyatlarini rivojlantirishda media ta'lim texnologiyalarining o'rni